

På Snösätra får bråken ta tid.

En Pratstuga dit barnen kan gå när de blir osams, snöänglar som vågar säga till och etiska samtal på schemat. Det är några ingredienser i Snösätraskolans arbete med konfliktlösning.

Bella i tvåan är sur.

Det blev flera bråk på lunchrasten, Natalie och Muhammed har redan sprungit iväg till Pratstugan för att få hjälp med sin konflikt och Lex och Kevin står på kö efter dem. Så Bella är sur. Inte för bråket i sig utan för Pratstugan kanske inte hinner hjälpa henne och Akam att reda ut deras gräl.

Hennes klasslärare Lena Kimsjö och Carina Hamn bestämmer sig för att ta upp det som hänt och det passar egentligen ganska bra. Före lunch hade klassen veckans etiska samtal. De diskuterade hur man kan lära sig att trycka på stoppknappen när man blir arg och vad man kan göra när man blir retad. Halvklassektionen nu är planerad för ett rollspel om konfliktlösning.

Bråket som Bella och Akam var inblandade i är en typisk lågstadiekonflikt som till en början ser ganska så enkel och lättolkad ut. ”Dumma” Akam och Muhammed har sparkat en alldeles för hård boll på ”stackars” Gloria och Bella. Men Lena och Carina nöjer sig inte med den snabba tolkningen utan nystar vidare i vad som hänt. Både Akam och Bella får berätta sin version. De får sin tid och resten av klassen lyssnar koncentrerat. Den som skyller på vad Muhammed sagt eller gjort stoppas effektivt eftersom han inte är närvarande och inte kan ge sin egen version.

- Nu är det din tur Akam, säger Carina. Var det meningen att sparka bollen på Gloria och Bella?
Akam nickar lite skamset.
- Skulle du själv vilja ha en hård boll på knäet? fortsätter Carina.
Svaret är förstås nej.
- Hur ska vi nu lösa det här?

Detta händer i maj, på Snösätraskolan som ligger i Rågsved, en typisk stockholmsförort från femtiotalet, byggd för arbetarfamiljerna från den dåvarande slummen på Södermalm och i Gamla stan. De flyttade ut och tyckte de kommit till himmelriket, med flera rum, rinnande vatten och centralvärme.

Nu är Rågsved en lite sliten förort, kanske mest känd genom Ebba Gröns hembygdsskildringar från tidigt 80-tal. Stadsdelen är fortfarande en hemvist för lite tilltufsade familjer från arbetarklassen och andelen invandrarfamiljer har sakta stigit sedan Ebba Grön lämnade Rågsved för Stockholms numera fashionabla innerstad och andra platser.

Nu talas ett annat språk än svenska i 75 procent av Snösätraskolans familjer. Eleverna talar tillsammans mer än 30 olika språk.

Det är en F - 6 skola, 331 elever, uppförd under sent femtiotal. Vålhallna huvudbyggnader i tegel står i kontrast mot de typiska, slitna barackerna på skolgården, en gång uppförda som tillfälliga lösningar. Åt ena håller trevånings femtiotalshus, åt andra tunnelbanan och de högre punkthusen från sextiotalet.

Akkam får fundera på Carina fråga om hur konflikten kan lösas en stund och säger sedan till Bella att han inte ska göra om det. Bella får frågan om hon accepterar den lösningen. Det gör hon.

Sedan spelar barnen upp situationen. Eftersom Muhammed är i Pratstugan så får Abdigani spela hans roll. Carina hjälper barnen att nysta spelet framåt. Så småningom kommer det fram att Gloria och Bella satt vid sidan av fotbollsplanen och åt godis. När Akam sa till dem att det är förbjudet, fräste Gloria till och det var det som fick Akam att skickade en hård boll rätt på hennes knä.

- Hur kunde du ha gjort istället, är Carinas nästa fråga till Akam och han får förslag från sina klasskamrater att istället gå till rastvakterna när han ser att någon gör fel. Det är tydligt att alla egentligen vet att se till att alla följer skolans regler är de vuxnas sak, inte barnens.

Eftersom rollspelet avslöjat mer om Glorias och Bellas roll får Carina möjlighet att påminna klassen om att man absolut inte får äta godis på skolan, och att hon pratar med föräldrarna om barnen gör det ändå.

- Det gör inget för min pappa bryr sig inte, säger Bella som vill ha sista ordet.
- Joho, det gör han visst, jag känner din pappa, svarar Carina och argumentationen rinner snabbt ut i sanden.

-

Processen är både meningsfull och verkningsfull och det är lätt att bli imponerad av barnens mognad och tydlighet. Men det tar tid. Hur hinner man jobba så mycket med konfliktlösning och samtidigt uppnå målen i svenska och andra ämnen?

- Det är klart att det tar mycket tid, men det har aldrig varit några problem att hinna vad vi ska i de olika ämnena, säger Lena Kimsjö. De lär sig väldigt mycket svenska i konfliktlösningsprocesserna och vi tycker att det blir duktiga på att redogöra för olika händelser och på att framföra sina åsikter.

På längre sikt blir träningen i konfliktlösning också tidsbesparande, menar hon,

- Med vårt arbetssätt får de egna verktyg, säger Lena Kimsjö. I trean klarar barnen av de flesta konflikter själva.

Dessutom har ju klasslärarna skolans egen uppfinning Pratstugan som stöd och avlastning. Det är alls ingen stuga utan en röd hörnsöffa och ett bord i det innersta hörnet av resurslärarteamets mötesrum. Men det är ett avskilt rum där inga andra aktiviteter stör under öppettiderna. För idén om Pratstugan fick skolan det regionala Spirapriset 2004.

Tack vare stugan behöver inte alla konflikter lösas i klassen. Upprivna barn som kommer in från rasten kan gå hit och få hjälp, och de gör det gärna. Resursläraren Annki Fogelberg är en av de vuxna som tar emot.

- Här ska barnen få stöd att sätta ord på tankar och känslor i konflikter, säger hon. Vi lär dem att lyssna på andras berättelser och finna en lösning som accepteras av alla inblandade så att ingen känner sig som förlorare.

Kring lunchrasten finns alltid en vuxen här, barnen kan komma spontant eller sätta upp en tid själva. Ibland skickas de hit av sina klasslärare. Det lösningsfokuserade samtalet är metoden.

Man måste titta på sig själv som vuxen och inse vilken makt man har över barnen, menar Annki Fogelberg.

- Vi har väldigt lätt att lösa konflikter åt barnen istället för tillsammans med dem.

”Säg förlåt till varandra nu, så att vi kan fortsätta lektionen” säger stressade klasslärare. Men om barnen inte blir bemötta på sina egna villkor blir konflikterna inte lösta.

I Pratstugan lär de sig att säga ”Jag tycker inte om när du gör så där” eller ”jag blev arg” istället för ”du är dum”.

- De vet att vi tar deras berättelser på allvar och alltid följer upp dem, säger Annki Fogelberg.

Snösätraskolans skolgård bildar ett avgränsat och ganska så mysigt rum. Den egna flaggan, blå med en snöflinga smattrar i vinden och barnen är alla ute och leker leker. Det är full fart på fotbollsplanen, inga dataspel så långt ögat når utan styltor, basket och matlagningslek med maskrosmjölk och stora blad.

Karin Nilsson, klasslärare är en av förmiddagsrastens fyra rastvakter. Hon kliver runt skolgården med ett orange band över axeln, som visar att det är henne barnen ska vända sig till om de behöver kontakt med en vuxen.

Fotbollsplanen ligger lite avsides och Karin marscherar dit.

- Zana du ska inte var där, kom in, ropar Karin tvärsöver planen. Zana som är på väg ut på gatan lommar genast in på planen igen.

Skolan har få, men lättfattliga regler, menar Karin. Inte gå utanför skolans område, inte slåss, aldrig vara fler mot en.

- Det är förvånansvärt lite konflikter på rasterna och det ligger hårt arbete bakom det, säger Karin Nilsson.

I första hand reds bråk ut direkt på skolgården med hjälp av rastvakterna, i andra hand i Pratstugan och när det behövs talar man alltid med föräldrarna.

- Det här vet barnen och det bygger en trygghet, menar Karin Nilsson, Vi utgår från att de regler som gäller ute i samhället också gäller bland barnen. Det är förbjudet att hota andra och att slå barn i skolan såväl som i samhället i övrigt. Skolan ska inte vara en värld utanför verkligheten.

Karin Nilsson har arbetat på Snösätra i två år och tycker att den står sig väl i jämförelse med andra skolor.

Jag tycker att den här skolan är jätteduktig på konfliktlösning, säger hon, Vi ta barn en på allvar och viftar inte bort deras syn på saker och ting.

Snöänglarna är skolans variant på kamratstödjare och består av 12 sexor, skolans äldsta barn. Teamet träffas varannan måndag och går igenom vad som hänt sedan sist. De har ett speciellt ansvar för sexåringarna och äter med dem en gång i veckan. Gashwan berättar att de samarbetar med andra antimobbingteam och att de fått ganska så mycket utbildning genom stadsdelsförvaltningen och Fryshuset.

- Vi är, så här, kompisstödjare, vi ska göra så alla känner sig trygga säger Ferial. Men vi går ändå runt som vanliga människor och letar inte efter bråk hela tiden. Men när det blir bråk så är vi beredda.

- Det som är bra med Snöänglarna är att vi kan se på saker på samma sätt som dem som bråkar, säger Ano. Vuxna får inte höra alla rykten och vet inte när det kan bli bråk. När det händer ska vi inte skämmas att säga ifrån.

Snöänglarna har lovat att inte föra förtroenden vidare, om den som berättar inte vill det. Så vad gör de om de får reda på något allvarligt som vuxna borde få veta? Sexorna har fler olika strategier visar det sig.

- Vi kan också hjälpa till, säger Cynthia. Små konflikter löser vi själva.
- Vi samarbetar med de vuxna, säger Ferial.
- Jag skulle prata med barnen och säga till dem att det är bättre att prata med de vuxna, säger Nellie.

De skilda etniska ursprungena på skolan ser de inte som något problem.

- Vi är ju olika kulturer och religioner på den här skolan, men det har aldrig uppstått bråk om det, säger Nellie. I min klass fanns det killar som sa saker till varandra på somaliska. Det blev ju misstänksamhet när man inte förstod, men de har slutat med det nu.

Alla barnen är mycket noga med att påpeka att somaliska bara är ett exempel. Det kunde lika gärna ha varit något annat språk.

Kristina Mattsson

(Publicerad i Lärarnas Tidning nr 10 2006)